

Przewodnik turystyczny górski

511302

Inna nazwa zawodu: nie występują

Zadania i czynności

Przewodnik turystyczny jest osobą, która zapoznaje uczestników imprezy turystycznej z krajem, regionem, miastem lub obiektem, które chcą poznać. Do jego głównych zadań należy zawodowe oprowadzanie wycieczek i udzielanie fachowej informacji o kraju, odwiedzanych miejscowościach, obszarach i obiektach turystycznych. Przewodnik przybliża turystom bogactwo kulturalne państwa, jego zabytki czy pomniki, przestrzega zasad kultury turystycznej i chroni przyrodę.

Podczas oprowadzania, przewodnik sprawuje opiekę nad turystami, dba o ich bezpieczeństwo, a w razie potrzeby udziela im pierwszej pomocy.

W zależności od charakteru i miejsca imprezy turystycznej można wyróżnić kilka rodzajów przewodników. Jednym z nich jest przewodnik terenowy, który prowadzi uczestników imprezy określoną w programie trasą (autokarową, pieszą, rowerową). Jego zadaniem jest przekazywanie informacji o historii, kulturze, geografii, gospodarce danego kraju, jak również rozbudzenie wśród uczestników imprezy chęci do uprawiania turystyki i krajoznawstwa.

Przewodnik terenowy łączy funkcje przewodnika miejskiego, górskiego i muzealnego w zależności od trasy imprezy.

Przewodnik górski (tatrzański, sudecki, beskidzki) z kolei prowadzi turystów wyznaczonym szlakiem do celu wyprawy, zapoznaje turystów z walorami regionu i ciekawszymi okazami przyrody na trasie, np. drzewami, skałami i całym pięknem natury, dostosowując jednocześnie trasę do możliwości i ekwipunku turystów. Jego zadaniem jest instruowanie turystów o sposobach posługiwania się sprzętem i zachowania się w górach, jak i dbanie o ich bezpieczeństwo.

Inne zadania stoją przed przewodnikiem miejskim. Jego rola sprowadza się do przedstawienia miasta i poszczególnych jego obiektów w sposób, który umożliwi turystom zachowanie w pamięci nie tylko jego obrazu, ale i wiedzy na jego temat. Przewodnik miejski wiąże informacje o mieście z historią, kulturą i geografiami całego kraju, ukazuje także powiązania historyczne i kulturalne z historią i kulturą Europy.

Przewodnik miejski musi wykazać się znajomością historii swojego kraju, historii powszechnej (konieczne przy oprowadzaniu turystów zagranicznych), jak również znajomością poszczególnych obiektów architektonicznych (domów, pomników, pałaców, kościołów itd.).

Zadania przewodnika muzealnego to przede wszystkim przedstawienie ekspozycji muzealnej, dzieł człowieka – wytworów jego myśli, wyobraźni, rąk. Przewodnik muzealny musi dobrać odpowiednie słowa, aby informacje, które przekazuje, były przystępne dla słuchaczy, tzn. grupie wykształconej musi przedstawić nie tylko sam eksponat, ale omówić też całość zjawisk i kierunków myślenia, scharakteryzować epokę, często ze szczegółami. Wobec grupy dzieci wiele szczegółów zostanie

ominiętych, a przewodnik będzie musiał posługiwać się językiem prostym, nie używając słownictwa naukowego.

Wśród przewodników można wyróżnić także przewodnika zakładowego, który zajmuje się całościowym przedstawieniem zakładu i charakterystyką produkcji zakładu. Do jego zadań należy zapoznanie gości z poziomem techniki i technologii produkcji, wskazanie miejsca zakładu w gospodarce regionu czy kraju, jak również promocja zakładu i jego produktów.

Środowisko pracy

Warunki materialne

Środowisko pracy jest zmienne i uzależnione od specjalizacji. Przewodnik górski pracuje niemal wyłącznie w środowisku przyrodniczym. Środowisko przewodnika miejskiego to ulice miast, autokar, wnętrza pałaców, kościołów itp. Przewodnik terenowy pracuje w takim samym środowisku jak miejski, poszerzonym jednak o środowisko naturalne (parki krajobrazowe, kompleksy leśne, nizinne trasy turystyczne). Przewodnik muzealny i zakładowy ograniczają się do wnętrz tych obiektów, które demonstrują gościom (muzea, zakłady).

Środowisko pracy wpływa w decydujący sposób na warunki pracy, a tym samym ryzyko zagrożenia chorobami typowymi dla zawodu. We wszystkich rodzajach przewodnictwa za chorobę zawodową uznać można choroby organów mowy, a szczególnie strun głosowych. Najbardziej narażeni na tę dolegliwość są przewodnicy miejscy i terenowi, bez przerwy operujący głosem, i to najczęściej w otwartej przestrzeni, na mrozie, wietrze i w hałasie ruchu ulicznego. Zagrożeniami dla przewodników górskich, miejskich i terenowych są przeziębienia, jako że pracują oni na wolnym powietrzu i są narażeni na wszelkie zmiany pogody. Inne choroby typowe dla tego zawodu to dolegliwości kończyn dolnych i kręgosłupa. Wynikają one głównie z charakteru pracy, wymagającego stania lub chodzenia przez wiele godzin dziennie.

Warunki społeczne

Przewodnik zazwyczaj pracuje indywidualnie i prowadzi grupę sam. Wiąże się to z dużą odpowiedzialnością za innych ludzi i za przebieg wycieczki. Jest to praca opierająca się przede wszystkim na kontaktach społecznych, gdyż przewodnik nieustannie poznaje nowych ludzi przybyłych z różnych stron kraju i świata.

Warunki organizacyjne

Przewodnik pracuje zarówno w dni robocze jak i święta, a godziny pracy nie są stałe. Nie ma też stałego miejsca pracy (poza przewodnikami muzealnymi i zakładowymi), np. miejscem pracy przewodnika terenowego jest cały kraj (czasem kraje), dlatego wiąże się to z częstym przemieszczaniem. Praca przewodnika turystycznego nie należy do prac rutynowych. Nie jest on pracownikiem etatowym z ustabilizowanym rytmem działań, a jego praca odbywa się najczęściej na zasadzie umów cywilnoprawnych.

W większości przypadków przewodnicy turystyczni traktują swoją pracę jako dodatkowe źródło dochodu i okazję do realizacji swoich pasji (wyjątkiem są etatowi przewodnicy zatrudnieni w muzeach i zakładach pracy).

Wymagania psychologiczne

Przewodnik turystyczny pracując z ludźmi, powinien wykazywać się dużą cierpliwością, opanowaniem i odpornością na stres, albowiem w tego rodzaju pracy należy spokojnie reagować na różne zachowania turystów, odpowiadać na zaskakujące bądź trudne pytania, czasami także łagodzić konflikty w grupie. Przewodnik musi umieć poradzić sobie sam z różnymi grupami: raz z rozkrzyczanymi dziećmi, innym razem z grupą zmęczonych długą podróżą i przez to rozdrażnionych osób. Niezbędne okazuje się tutaj pozytywne nastawienie tzn. spokojne, opanowane przyjmowanie różnych zachowań turystów, co nie oznacza pozostawienia ich bez reakcji, panowanie nad emocjami i elastyczne podejście do problemów.

Wymagania stojące przed przewodnikiem to umiejętności prezentacji (obszarów, miast, terenów, obiektów), przewodzenia grupie i turystom indywidualnym, tłumaczenia i objaśniania odwiedzającym (także w języku obcym) kwestii dotyczących dziedzictwa kulturowego i środowiska naturalnego. Niezbędna do wykonywania tego rodzaju pracy jest dobra orientacja w terenie, czyli umiejętność niebłądzenia w obszarach górskich, leśnych czy sieci ulic dużych miast. Niemniej ważna jest podzielność uwagi, np. przewodnik w autokarze musi przekazywać przez mikrofon informacje dla turystów, a jednocześnie prowadzić kierowcę w nieznanym mu mieście, tzn. nie tylko mówić, gdzie ma skręcić, ale odpowiednio wcześniej wskazać mu właściwy pas ruchu i cały czas obserwować zmieniające się znaki drogowe. Poza tym w pracy przewodnika stawia się na umiejętność nawiązywania kontaktów międzyludzkich, zadawanie pytań i umiejętność zarządzania czasem.

Od przewodnika wymagana jest również duża samodzielność i dobra organizacja pracy. Podczas wycieczek turystycznych przewodnik musi przede wszystkim liczyć na siebie – ze świadomością, że na niego liczy również grupa turystów. Niezbędne w tego rodzaju pracy są takie cechy jak otwartość na ludzi i nowe kontakty interpersonalne, łatwość komunikowania i wypowiadania się, gdyż to ułatwia przekaz informacji turystom. Do każdej grupy turystów, przewodnik powinien umiejętnie dobrać słowa, aby komunikat był jasny i czytelny dla danych odbiorców (np. dzieci).

Ważną rolę odgrywają zainteresowania przewodnika turystycznego, które powinny być przede wszystkim związane z historią, architekturą, sztuką, turystyką, geografą czy geologią. Pasje połączone z wykonywaniem zawodu, zwiększają zaangażowanie i motywację do przeprowadzenia ciekawej wycieczki i dają satysfakcję z wykonywanej pracy.

Przewodnik będąc z grupą ponosi za nią odpowiedzialność, łącznie z odpowiedzialnością karną. Łączy się to przede wszystkim z obowiązkiem zapewnienia turystom bezpieczeństwa.

Wymagania fizyczne i zdrowotne

Praca przewodnika turystycznego jest obciążająca fizycznie, gdyż jest to praca głównie w terenie (przewodnik miejski, terenowy, górski), związana z dużą mobilnością i różnorodnością zwiedzanych miejsc. Dodatkowym obciążeniem fizycznym jest nienormowany czas pracy, o różnych porach dnia. Pożądana jest więc wytrzymałość, dobry stan zdrowia, kondycja fizyczna i odporność na długotrwały wysiłek. Osoba ubiegająca się o nadanie uprawnień przewodnika turystycznego, podlega badaniom lekarskim, w celu wykazania braku przeciwwskazań do wykonywania zadań w tym

zawodzie.

Osoba chcąca pracować w tym zawodzie musi mieć sprawny, silny głos, odpowiednią dykcję i brak wad wymowy, gdyż w pracy posługuje się przede wszystkim słowem mówionym.

Dysfunkcje kończyn dolnych, górnych, wzroku, słuchu, mowy czy upośledzenia umysłowe są niedopuszczalne ze względu na charakter pracy przewodnika turystycznego i nieustanny kontakt z ludźmi.

Innymi dolegliwościami, które w praktyce eliminują z pracy w przewodnictwie są: klaustrofobia (patologiczny strach przed zamkniętymi pomieszczeniami), lęk wysokości lub przestrzeni, daltonizm (nierozpoznawanie kolorów, zwłaszcza czerwonego i zielonego).

Warunki podjęcia pracy w zawodzie

Warunkiem podjęcia pracy w zawodzie przewodnika turystycznego jest uzyskanie odpowiednich uprawnień do udzielenia informacji turystycznych i krajoznawczych oraz oprowadzenia wycieczek i turystów indywidualnych po obiektach, trasach i miejscowości. Uprawnienia wydawane są przez marszałka województwa, właściwego dla miejsca zamieszkania i potwierdzone legitymacją i identyfikatorem.

Przepisy prawne dotyczące pracy przewodnika turystycznego reguluje Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych (tekst jednolity Dz. U. z 2004 r. Nr 223, poz. 2268 z późn. zm.), Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 17 stycznia 2006 r. w sprawie przewodników turystycznych i pilotów wycieczek (Dz. U. Nr 15, poz. 104), i Rozporządzenie w sprawie stażu adaptacyjnego i testu umiejętności przeprowadzanych w toku postępowania o uznanie kwalifikacji do wykonywania zawodu przewodnika turystycznego (Dz.U. z dn. 12 lutego 2009 r.).

Uprawnienia przewodnika turystycznego otrzymuje osoba, która:

- ukończyła 18 lat i szkołę średnią
- posiada stan zdrowia umożliwiający wykonywanie zadań przewodnika (potwierdza to odpowiednia komisja lekarska)
- nie była karana za przestępstwa umyślne lub inne popełnione w związku z wykonywaniem zadań przewodnika turystycznego lub pilota wycieczek
- odbyła **szkolenie i praktykę przewodnicką** oraz zdała egzamin na przewodnika turystycznego - takie kursy są często organizowane przez koła **PTTK** - Polskiego Towarzystwa Turystyczno - Krajoznawczego, inne organizacje lub biura podróży posiadające zezwolenie Marszałka danego województwa lub organizacje studenckie.

Przewodnicy turystyczni otrzymują uprawnienia następujących rodzajów:

- przewodników górskich dla określonych obszarów górskich; (uprawnienia przewodników górskich dzielą się na trzy klasy w zależności od stopnia trudności tras i wycieczek)
- przewodników miejskich dla poszczególnych miast; (Minister właściwy do spraw

turystyki, w drodze rozporządzenia, może określić wykaz miast, w których wykonywanie zadań przewodnika turystycznego wymaga posiadania uprawnień przewodnika miejskiego, uwzględniając szczególne walory turystyczne tych miast.

- przewodników terenowych dla poszczególnych województw, regionów oraz tras turystycznych; (uprawnienia przewodnika terenowego obejmują również miasta położone w obrębie województwa lub regionu)

Osoba chcąc zostać przewodnikiem turystycznym powinna wykazać się znajomością historii swojego kraju i historii powszechnej, historii obiektów architektonicznych, zagadnień ogólnospołecznych oraz gospodarczych, niezbędnych w przewodnictwie miejskim i terenowym. W przypadku przewodnictwa zakładowego ważna jest wiedza techniczna i produkcyjna. Przewodnik muzealny z kolei musi znać ekspozycje muzealną, którą będzie przedstawiał turystom.

Dużym atutem w przewodnictwie są ukończone studia wyższe o kierunku turystycznym, historii sztuki lub geografii i znajomość języków obcych. Znajomość języka obcego dokumentuje się dyplomem ukończenia studiów filologicznych, nauczycielskiego kolegium języków obcych lub świadectwem ukończenia szkoły z obcym językiem wykładowym za granicą.

Możliwości awansu w hierarchii zawodowej

O awansie zawodowym można mówić jedynie w przypadku przewodników górskich. Awans charakteryzuje się nadaniem Górskiej Odznaki Turystycznej Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego (GOT PTT). GOT PTT można zdobywać w Karpatach, Sudetach i Górach Świętokrzyskich w ciągu całego roku.

Odznaki dzieli się na dwie kategorie: II kategoria „odznaka mała”, posiada trzy stopnie (brązowy, srebrny i złoty), I kategoria „odznaka duża”, posiada dwa stopnie (srebrny i złoty). Odznakę zdobywa się w kolejności: II kategoria, I kategoria, a w jednym roku kalendarzowym można zdobyć tylko jeden stopień GOT PTT. Warunki uzyskania poszczególnych kategorii i stopni GOT PTT opisuje Regulamin Odznaki GOT PTT. Awans pionowy nie wiąże się obecnie z wyższym wynagrodzeniem, jest to raczej sprawa ambicji i chęci rozwoju.

W pozostałych przypadkach jest natomiast możliwości awansu poziomego, rozumianego jako zdobywanie dalszych uprawnień zawodowych (wyłącznie w drodze egzaminów), np. przewodnik miejski nabywa uprawnienia przewodnika muzealnego (w każdym muzeum osobno) lub terenowego (na określoną trasę). Za awans poziomy można też uznać zdobywanie uprawnień do oprowadzania z objaśnianiem w językach obcych.

Możliwości podjęcia pracy przez dorosłych

W turystyce bardzo ważną rolę odgrywa zdrowie, sprawność fizyczna i dyspozycyjność, dlatego chętnie zatrudnia się osoby młode, aczkolwiek nie ma sztywnych zasad określających granice wiekowe (mogą to być również osoby na emeryturze). O uprawnienia przewodnika turystycznego może się ubiegać każda osoba bez względu na wiek, o ile spełnia określone wymogi ustawowe i zdrowotne. Praca w zawodzie przewodnika jest najczęściej zajęciem dodatkowym w ramach umów cywilnoprawnych

(z wyjątkiem etatowych przewodników muzealnych czy zakładowych).

Możliwości zatrudnienia

Ofertę pracy dla przewodnika turystycznego tworzą organizatorzy turystyki w odpowiedzi na potrzeby turystów. Dotyczy to zarówno turystów krajowych, jak i zagranicznych, podróżujących po Polsce i oczekujących tego rodzaju usług. Jednostki przewodnickie istnieją w PTTK – Polskim Towarzystwie Turystyczno-Krajoznawczym działającym na terenie całego kraju.

Znaczną grupą zgłaszającą zapotrzebowanie na usługi przewodnickie stanowią instytucje i podmioty organizujące imprezy turystyczne. Są to głównie szkoły, zakłady pracy, organizacje społeczne, a także obiekty hotelarskie pragnące poszerzyć swoją ofertę o organizowanie wycieczek z przewodnikiem po okolicy.

Działalność gospodarcza w zakresie organizowania imprez turystycznych oraz pośredniczenia na zlecenie klientów w zawieraniu umów o świadczenie usług turystycznych jest działalnością regulowaną w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej i wymaga uzyskania wpisu w rejestrze organizatorów turystyki i pośredników turystycznych, zwanego dalej "rejestrem".

Zawody pokrewne

pilot wycieczek

organizator obsługi turystycznej

pracownik informacji turystycznej

Polecana literatura

„Podstawy turystyki” - Tadeusz Łobożewicz, Grzegorz Bieńczyk, Warszawa 2001r.

Geografia turystyki Polski. Przewodnik do ćwiczeń krajoznawczych, red. A. Stasiak, PWE, Warszawa 2009.

Jarosz-Lesz A., Kompendium pierwszej pomocy i ochrony zdrowia w turystyce, wyd. II uzupełnione – zgodne z zaleceniami European Resuscitation Council, Wydawnictwo Pracownia Psychoprofilaktyki, Katowice 2002.

Kruczek Z., Kurek A., Nowacki M., Krajoznawstwo. Zarys teorii i metodyki, wyd. III uzupełnione i poprawione, Proksenia, Kraków 2007.

Kruczek Z., Europa. Geografia turystyczna, wyd. IV uzupełnione, Proksenia, Kraków 2008.

Kruczek Z., Polska. Geografia atrakcji turystycznych, wyd. VI uzupełnione i poprawione, Proksenia, Kraków 2009.

Kruczek Z., Zdebski J., Metodyka organizowania wycieczek i imprez górskich,

Wydawnictwo PTTK "Kraj", "Biblioteka turysty górskiego", wyd. II, 1990.

Niepełnosprawny turysta. Poradnik dla pilotów i przewodników turystycznych, Forum Turystyki Pomorza Zachodniego, Szczecin 2003.

Kongres Turystyki Polskiej „Turystyka – szansą rozwoju kraju”, Warszawa 1996

Strony internetowe:

www.przewodnicy.pttk.pl - Przewodnicy w PTTK

www.tur-targi.pl - Aktualne wiadomości branży turystycznej, różne linki

<http://przewodnicy.pttk.pl/jednostki/start.php?co=oddp> – Jednostki przewodnickie PTTK w Polsce

Podstawa prawna w przewodnictwie turystycznym:

1. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych (Dz.U. z 2004 r. Nr 223, poz. 2268, z późniejszymi zmianami),
2. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 17 stycznia 2006 r. w sprawie przewodników turystycznych i pilotów wycieczek (Dz. U. Nr 15, poz. 104),
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2000 r. w sprawie dokumentowania znajomości języka obcego przez przewodników turystycznych i pilotów wycieczek (Dz. U. Nr 70, poz. 824),
4. Załącznik Nr 2 do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 24 stycznia 2007r. w sprawie sposobu przeprowadzania postępowania kwalifikacyjnego w służbie cywilnej (Dz.U. Nr 13, poz. 82),
5. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 sierpnia 1998 r. w sprawie właściwości terytorialnej organów powołujących komisje egzaminacyjne dla przewodników górskich (Dz. U. Nr 113, poz. 733 z późniejszymi zmianami).